

TIKKURILAN LUKION TASA-ARVOSUUNNITELMA 2014

SISÄLLYS

1 YLEISTÄ

2 OPPILAITOKSEN TASA-ARVOTILANNE JA ONGELMIEN KARTOITUS

- 2.1 Henkilöstö
- 2.2 Opiskelijat
- 2.3 Ainevalinnat
- 2.4 Opiskelijoiden kurssi- ja muiden opintosuoritusten arviointi
- 2.5 Oppimateriaali
- 2.6. Oppilaskunta
- 2.7. Opinto-ohjaus
- 2.8 Häirintä sukupuolen perusteella
- 2.9 Oppilaitoksen ohjeet, suunnitelmat ja ohjelmat

3 SUUNNITELLUT TOIMENPITEET

- 3.1 Opiskelijoiden sukupuolijakauma
- 3.2 Opiskelijoiden ainevalinnat
- 3.3 Opiskelijoiden kurssi- ja muiden opintosuoritusten arviointi
- 3.4 Oppilaskuntatoiminta
- 3.5 Opinto-ohjaus
- 3.6 Häirintä sukupuolen perusteella

4 SEURANTA- JA PÄIVITYSSUUNNITELMA

1 YLEISTÄ

Tämä tasa-arvosuunnitelma on tasa-arvolain 232/2005 6 b §:n mukainen tasa-arvosuunnitelma. Se on laadittu tasa-arvolain mukaisesti yhteistyössä henkilöstön ja opiskelijoiden edustajien kanssa. Suunnitelma on laadittu kevätlukukaudella 2007 ja tarkistettu ja tarkennettu syyslukukaudella 2008, syyslukukaudella 2011 sekä syyslukukaudella 2013. Viimeisimmässä päivityksessä on käytetty apuna tasa-arvovaltuutetun 23.5.2013 lähettämää lausuntoa, jossa Tikkurilan lukiota on ohjeistettu tasa-arvosuunnitelman laadinnassa ja päivityksessä. Uusimman tasa-arvosuunnitelman laatimisessa on tasa-arvovaltuutetun lausunnon mukaisesti käytetty apuna vuosina 2010 ja 2013 toteutettujen kouluterveyskyselyjen tuloksia sekä Tikkurilan lukiossa Wilma-ohjelmiston avulla toteutetun kyselyn tuloksia

Oppilaitoksilla on tasa-arvon edistämisessä suuri merkitys. Oppilaitokset ovat osaltaan merkittävässä asemassa pyrittäessä esimerkiksi työmarkkinoiden sukupuolen mukaisen jakautuneisuuden vähentämiseen. Tasa-arvon edistäminen on jatkuva prosessi, johon kuuluu tiedonkeruuta, hankitun tiedon tulkitsemista, päämäärien asettamista tulkintojen pohjalta ja järjestelmällistä päämääriin pyrkimistä.

2 OPPILAITOKSEN TASA-ARVOTILANNE, ONGELMIEN KARTOITUS JA TARPEELLISET TOIMENPITEET

2.1 Henkilöstö

Tikkurilan lukion henkilöstöön kuuluu 69 opettajaa sekä 2 lukiosihteeriä (molemmat naisia) ja yksi kirjastonhoitaja. Opettajamäärä ja opettajakunnan sukupuolirakenne vaihtelee hieman vuosittain virkavapauksien vuoksi.

Lv. 2013-14 opettajina toimii 58 vakituudessa virkasuhteessa olevaa opettajaa ja lisäksi 14 määräaikaisessa virkasuhteessa olevaa. Heidän sukupuolijakaumansa on seuraava:

Taulukko 1. Opettajatiedot palvelussuhdelajeittain.

	Vakituiset virkasuhteet 2013-14	Määräaikaiset virkasuhteet 2013-14	Yhteensä 2013-14	Yhteensä % 2011-12
Naisia	43	5	48	70 %
Miehiä	18	3	21	30 %
Yhteensä	61	8	69	

Lukuvuonna 2011-12 68% opettajakunnasta oli naisia ja 32% miehiä. Tilanne on siis säilynyt lähes samana viime vuosien ajan.

Koulussa työskentelee lisäksi kaupungin muihin organisaatioihin työsuhteessa olevaa henkilöstöä: kouluisäntiä (kaikki kolme miestä), opiskelijahuoltohenkilöstöä (kaikki neljä naisia), keittiöhenkilökuntaa (yksi mies, kolme naista).

Opetushenkilöstön naisvaltaisuus lienee samansuuntainen kuin koko valtakunnassa. Monissa oppiaineissa opettajiksi opiskelevien joukossa on hyvin vähän miehiä (erityisesti kielet, äidinkieli ja kirjallisuus). Viran- ja sijaisuuksien hakijoiden sukupuolijakauma viittaa myös tähän suuntaan. Käytettävissä ei kuitenkaan ole koko maan tai edes Vantaan kaupungin lukioden opettajakuntien sukupuolijakaumia, joten vertailu on vaikeaa. Aivan stereotyyppisimmistä päästä koulumme opettajakunta ei kuitenkaan varmasti ole, sillä esimerkiksi matematiikanopettajista enemmistö on naisia ja kielenopettajista viisi miestä.

Tikkurilan lukion rehtori on mies, ja apulaisrehtori, vararehtori ja IB-koordinaattori ovat naisia. Tilun johtoryhmään kuuluu yhteensä yhdeksän henkilöä, joista naisia on kuusi ja miehiä kolme. Tämä edustaa hyvin opettajakunnan sukupuolijakaumaa, mikä onkin otettu johtoryhmän valinnassa huomioon.

Tikkurilan lukiossa opettajat ovat oman alansa asiantuntijoita. Tikkurilan lukion opettajakunta on sitoutunut ajatukseen, että sukupuoli ei vaikuta opettajan työhön Tikkurilan lukiossa.

2.2 Opiskelijat

Lukioon hakeutuminen tapahtuu hakijoiden peruskoulun päättötodistuksen keskiarvojen mukaisessa paremmuusjärjestyksessä. TILUun on viime vuosina otettu 358 aloittavaa suorittamaan kansallista lukio- ja ylioppilastutkintoa ja lisäksi 30 suorittamaan IB-tutkintoa. Opiskelijoiden sukupuolirakenne on kehittynyt viimeisen kolmen vuoden aikana seuraavasti.

Taulukko 2. Opiskelijoiden sukupuolirakenne.

	tyttöjä	poikia	% tyttöjä	% poikia
2011 aloittaneet	209	155	57%	43%
2012 aloittaneet	212	162	57%	43%
2013 aloittaneet	228	161	59%	41%

Opiskelijaksiotossa on mahdotonta huomioida sukupuolta – parhaat saavat opiskelupaikan. Tasa-arvotyön oikea paikka jatko-opintoihin hakemisen suhteen onkin peruskoulu. Tikkurilan lukiossa on kuitenkin herännyt yleisesti huoli peruskoulun ja

lukion väliseen kuiluun liittyen. Tästä syystä Tikkurilan lukio on käynnistänyt nivelvaiheyhteistyön muutaman lähialueen peruskoulun kanssa. Peruskoulun ja lukion opettajat tutustuvat toinen toisensa työympäristöön ja niihin lähtökohtiin, joilla opiskelijat peruskoulusta lukioon siirtyvät. Tämä tiedonsiirto eri kouluasteiden välillä on omiaan parantamaan sekä tyttöjen että poikien valmiuksia siirtyä peruskoulusta lukioon.

Opiskelijoiden sukupuolirakenne on lähes samanlainen riippumatta vuosiluokasta. Merkillepantavaa on se, että tilastojen valossa hieman suurempi osa tytöistä kuin pojista vaihtaa lukio-opinnot ammatillisiin opintoihin ensimmäisen lukiovuoden aikana. Onko näiden tyttöjen opiskelupaikan valinta ollut alunperinkin väärä, mene ja tiedä. Varmaa on kuitenkin se, että peruskoulun tehtävänä on luoda realistisen käsitys lukio-opinnoista. Toivottavasti Tikkurilan lukion ja peruskoulujen välinen nivelvaiheyhteistyö antaa ratkaisumahdollisuuksia tähän haasteeseen.

IB-opiskelijoiden sukupuolirakenne poikkeaa merkittävästi lukion muiden opiskelijoiden sukupuolirakenteesta. IB-linjan 91 opiskelijasta poikia on vain 31 ja tyttöjä 60. Prosenteissa ilmaistuna poikia on 34% ja tyttöjä 68%. Sukupuolijakaumassa näkyy se, että IB-linjalle on vaikeampi päästä, mikä kertoo jälleen enemmän peruskoulun kuin meidän koulumme tasa-arvotilanteesta.

2.3 Opiskelijoiden ainevalinnat

Ainevalinnoilla on kenties eniten merkitystä tasa-arvon näkökulmasta, sillä jo varhainen segregoituminen näkyy niissä helposti, ellei ainevalintoihin kiinnitetä erityistä huomiota. Tikkurilan lukiossa on päätetty seurata ja kehittää tiettyjä ainevalintoja aina kolme vuotta kerrallaan eli lukiosukupolven ajan. Tällä hetkellä seurannassa ovat ruotsi, lukiossa alkavat kielet (=B3-kielet) ja fysiikka, mikä näkyy seuraavassa tuoreimpina tilastoina. Muissa aineissa tarkastellaan ainevalintojen kehitystä ensimmäisestä tasa-arvosuunnitelmasta lähtien ja siivilöidään esiin sekä onnistumisia että ongelmia. Ne ongelmat, joita varten on jo toimenpideohjelma, esitetään ratkaisuihin tässä. Sen sijaan uusiin ratkaisuihin paneudutaan luvussa 3.3.

Taulukko 3. Opiskelijoiden ainevalinnat.

Pakolliset aineet	Suorituksia / Pojat	% suorituksista pojilla	Suorituksia / Tytöt	% suorituksista tytöillä
MAA Matematiikka, pitkä	72 (2006); 75 (2011)	71 (2006); 51 (2011)	29 (2006); 72 (2011)	29 (2006); 49 (2011)
SAA A-saksa	17 (2006); 4 (2011)	35 (2006); 20 (2011)	32 (2006); 16 (2011)	65 (2006); 80 (2011)
RUB B-ruotsi syv. kurssi 7	31 (2013)	30 (2013)	72 (2013)	70 (2013)
Syventävät aineet	min 5 kurssia			
FY fysiikka	40 (2013)	85 (2013)	7 (2013)	15 (2013)
EAB3 B3-espanja	8 (2013)	17 (2013)	40 (2013)	83 (2013)
ITB3 B3-italia	2 (2013)	20 (2013)	8 (2013)	80 (2013)
LAB3 B3-latina	3 (2013)	75 (2013)	1 (2013)	25 (2013)
RAB3 B3-ranska	6 (2013)	37 (2013)	10 (2013)	63 (2013)

Tasa-arvotyöllä on Tikkurilan lukiossa saatu aikaan monia positiivisia muutoksia. Pitkässä matematiikassa tyttöjen osuus koko oppimäärän suorittaneista on kasvanut 29 prosentista 49 prosenttiin, mikä on huomattava muutos. Matematiikassa on kiinnitetty erityishuomio niihin, jotka vaihtavat pitkästä lyhyeen. Vaihtaminen edellyttää neuvottelua opettajan ja opinto-ohjaajan kanssa ja perustelujen esittämistä kirjallisesti. Vaihtajat ovat vähentyneet mitä ilmeisimmin ohjauksesta johtuen. Matematiikan tilannetta on tarkkailtu myös vuodesta 2011 lähtien erittelemällä vaihtamisen perusteluja. Mikäli perustelut liittyvät koettuun liian alhaiseen suoritustasoon, joka kuitenkin vastaa keskimääräistä suoritustasoa, opiskelijan virhekäsitykset oikaistaan ja hänelle varataan aika opinto-ohjaajalle.

Myös harvinaisissa A-kielissä (taulukossa esimerkkinä saksa) on tapahtunut muutoksia, mutta kyse on niin pienistä luvuista, että sattuman osuus on suuri. Lisäksi A-kieli valitaan jo alakoulussa, mihin lukiossa ei voida vaikuttaa. A-kielissä keskeisin toimenpide on ollut kannustaa jatkamaan harvinaisten A-kielten opiskelua, mihin on pyritty samankaltaisella systeemillä kuin pitkässä matematiikassa ja mitä luonnollisestikin jatketaan. Jatkossa A-kielet eivät kuitenkaan enää ole tasa-arvosuunnitelmassa tarkkailun kohteena jo mainituista syistä.

Pakollisista aineista on sen sijaan valittu tarkkailtavaksi yläkoulussa alkanut ruotsi. Vuonna 2011 B-ruotsin kirjoittavien poikien määrä romahti (ks. taulukko 4). Syitä selvittäessämme halusimme ensinnäkin tietää, missä vaiheessa ruotsi valitaan pois. Tilasto 3 osoittaa, että pojat eivät enää juuri suorita ruotsin viimeistä syventävää kurssia RUB7, eli päätös olla kirjoittamatta ruotsia syntyy viimeistään lukion toisena vuonna. Muun muassa tällä perusteella päätimme kohdentaa vuoden 2013 tasa-arvokyselyn toisen vuoden opiskelijoille. Myös B3-kielistä on kerätty enemmän tietoa kyselyn avulla, koska B3-kielet ovat latinaa lukuun ottamatta niin tyttövaltaisia. Koska poikien suosiman latinan ja tyttöjen suosiman italian opettaja on yksi ja sama mies ja koska tyttöjen suosiman espanjan opettajista toinen on mies ja toinen on nainen, opettajan sukupuolella ei näytä olevan merkitystä kielivalinnoissa. Kyselyn tuloksista ja niistä tehdyistä päätelmistä ks. luvut 3.1-3.2.

Fysiikan oppimäärän suorittavista peräti 85 prosenttia on poikia. Tähän palataan seuraavassa, arviointia koskevassa luvussa.

Ylioppilaskoevalinnoissa vertaillaan lukuvuosia 2005-2006 (ensimmäinen tasa-arvosuunnitelman laatimisvuosi) ja 2010-2011. Seuraavat vertailutilastot tulevat olemaan vuodelta 2014 tutkintokauden loputtua.

Taulukko 4. Syksyn 2010 ja kevään 2011 sekä kevään 2006 abiturienttien yo-koevalinnat.

	Kaikki		Tytöt						Pojat					
	Yhteensä		Yhteensä		% kirjoittajista		% tytöistä kirjoittaa		Yhteensä		% kirjoittajista		% pojista kirjoittaa	
	2010 2011	2006	2010 2011	2006	2010 2011	2006	2010 2011	2006	2010 2011	2006	2010 2011	2006	2010 2011	2006
Äidinkieli	306	256	176	140	58	55	41	95	130	116	42	45	44	98
Suomi toisena kielenä	26	9	12	7	46	78	3	5	14	2	54	22	7	2
2. kotim. kieli, ruotsi, keskipitkä	177	122	128	67	72	55	30	46	49	55	28	45	16	47
2. kotim. kieli, ruotsi, pitkä	26	6	17	4	65	67	4	3	9	2	35	33	3	2
Vieras kieli pitkä englanti	324	195	181	105	56	54	42	71	143	90	44	46	48	76
Vieras kieli pitkä saksa	10	20	8	15	80	75	2	10	2	5	20	25	1	4
Vieras kieli pitkä ranska	5	8	0	7	100	88	1	5	0	1	0	13	0	1
Vieras kieli pitkä venäjä	1	4	1	4	100	100	0,2	3	0	0	0	0	0	0
Matematiikka, pitkä	124	86	55	25	44	29	13	17	69	61	56	71	23	52
Matematiikka, lyhyt	143	115	79	72	55	63	19	49	64	43	45	37	21	36
Yhteensä	267	201	134	97					133	104				
Vieras kieli lyhyt ranska	17	11	16	7	94	64	4	5	1	4	6	36	3	3
Vieras kieli lyhyt saksa	16	22	7	13	44	59	2	9	9	9	56	41	3	8
Vieras kieli lyhyt venäjä	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	100	0	1
Vieras kieli lyhyt espanja	23	21	20	15	87	71	5	10	3	6	13	29	1	5
Vieras kieli lyhyt englanti	7	1	2	1	29	100	0,5	1	5	0	71	0	2	0
Vieras kieli lyhyt italia	6	7	4	6	67	86	1	4	2	1	33	14	1	1
Latina, lyhyt	1	6	0	1	0	17	0	1	1	5	100	83	0,3	4
Yhteensä, lyhyet kielet	70	69	49	43	70	62		29	21	26	30	38		22
Psykologia	75	35	60	29	80	83	14	20	15	6	20	17	7	5
Filosofia	16	10	8	6	50	60	2	4	8	4	50	40	3	3
Historia	110	98	41	38	37	39	10	26	69	60	63	61	23	51
Fysiikka	38	32	9	1	24	3	2	1	29	31	76	97	10	26
Biologia	58	38	44	28	76	74	10	19	14	10	24	26	5	8
Uskonto, ev.lut.	11	44	8	40	73	91	2	27	3	4	27	9	1	3
Uskonto, ortod.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Elämänkatsomustieto	3	7	2	6	67	86	1	4	1	1	33	14	1	1
Yhteiskuntaoppi	91	46	31	17	34	37	73	12	60	29	66	63	20	25
Kemia	43	19	19	3	44	16	4	2	24	16	56	84	8	14
Maantiede	29	25	14	7	48	28	3	5	15	18	52	72	5	15
Terveystieto	75	-	59	-	79	-	14	-	16	-	21	-	5	-
Yhteensä, reaaliaineet	549	354	295	175					254	179				
Yhteensä kaikki	726		427						299					

Ainevalinnat heijastuvat selkeästi myös ylioppilaskirjoitusten valintoihin. Tyttöjen lisääntynyt määrä pitkän matematiikan oppimäärän suorittajissa näkyy myös kirjoittajissa. Tyttöjen osuus on noussut huomattavasti myös kemiassa. Fysiikassa, jossa

tyttöjen osuus on merkittävästi pienempi kuin poikien, tyttöjen määrä on myös noussut kolmesta prosentista 24 prosenttiin. Tätä kehitystä pyritään jatkamaan.

Sen sijaan kielissä kehitys ei ole yhtä myönteistä. Poikien osuus keskipitkän ruotsin kirjoittajista on suorastaan romahtanut 45 prosentista, joka suurin piirtein vastasi poikien osuutta kaikista opiskelijoista vuonna 2006, 28 prosenttiin. Ruotsin kirjoittajien määrä on liki kaksinkertaistunut mutta nousu on pelkästään tyttöjen varassa. Syitä tämän muutoksen taustalla on kartoitettu ja toimenpiteitä kehitelty (ks. luku 3.3). Terveystiedosta, jossa sukupuolten välinen ero on myös suuri, saadaan myös lisää tietoa jatkossa, kun terveystiedon asema ylioppilaskoeaineena on vakiintunut.

Vuoden 2011 valintoja voi vertailla myös valtakunnallisiin valintoihin. Seuraavassa on vertailtu Tikkurilan lukion reaaliaineiden suorittajien sukupuolijakaumaa valtakunnalliseen sukupuolijakaumaan (valtakunnallinen luku suluissa).

Taulukko 5. Reaaliaineiden yo-suoritukset Tikkurilan lukiossa.

<i>Reaaliaineet 2010-2011</i>	<i>% tytöistä kirjoittaa</i>	<i>% pojista kirjoittaa</i>
Psykologia	14 (34)	7 (10)
Filosofia	2 (4)	3 (4)
Historia	10 (15)	23 (29)
Fysiikka	2 (5)	10 (28)
Biologia	10 (19)	5 (13)
Uskonto, ev.lut.	2 (15)	1 (6)
Elämäntietomustieto	1 (1)	1 (1)
Yhteiskuntaoppi	73 (11)	20 (16)
Kemia	4 (9)	8 (18)
Maantiede	3 (14)	5 (21)
<i>Terveystieto</i>	14 (19)	5 (8)

Kaikki reaaliaineet yhteiskuntaoppia lukuun ottamatta ovat Tikkurilan lukiossa vähemmän suosittuja tai yhtä epäsuosittuja (elämäntietomustieto) kuin keskimäärin valtakunnassa. Tämä kertoo reaaliaineiden suosioista koulussamme ylipäätään. Valtakunnallisesti fysiikka, kemia ja maantiede ovat suhteellisen suosittuja reaalikoeaineita ainakin poikien keskuudessa: noin joka viides (kemia, maantiede) tai jopa enemmän kuin joka neljäs poika (fysiikka) kirjoittaa aineen reaalikokeessa. Tikkurilan lukiossa näitä aineita kirjoittaa ylipäätään vain noin joka kymmenes, jolloin sukupuolierojen merkitys ei ole enää niin suuri. Reaaliaineiden epäsuosio tasaa sukupuolijakaumaa myös sellaisissa aineissa kuin psykologia ja uskonto, jotka ovat valtakunnallisesti enimmäkseen tyttöjen suosiossa mutta Tikkurilan lukiossa eivät oikein kenenkään suosiossa.

Yhteiskuntaoppi muodostaa monella tavalla merkittävän poikkeuksen. Sekä tytöistä että

pojista sen valitsee reaalikoeaineeksi useampi kuin valtakunnassa keskimäärin. Tikkurilan lukion pojat ovat kuitenkin vain vähän kiinnostuneempia yhteiskuntaopista kuin pojat Suomessa keskimäärin. Sen sijaan yhteiskuntaopin kirjoittavien tyttöjen osuus kaikista reaalikokeen kirjoittavista tytöistä Tikkurilan lukiossa on yli kuusinkertainen valtakunnalliseen verrattuna. Se on myös ainoa sellainen aine, jota tytöt Tikkurilan lukiossa kirjoittavat enemmän kuin pojat mutta jota valtakunnallisesti pojat kirjoittavat enemmän kuin tytöt. Jos ajattelee yhteiskuntaopin merkitystä sukupuolipoliittisten asioiden tiedostamisessa, tilannetta voidaan pitää hyvänä.

2.4 Opiskelijoiden kurssi- ja muiden opintosuoritusten arviointi

Suurin osa poikien kurssiarvosanoista eri oppiaineissa on samaa tasoa kuin tyttöjen. Huomionarvoista on se, että pitkässä matematiikassa ja fysiikassa tyttöjen arvosanat ovat nousseet. Vielä vuonna 2006 tytöt päätyivät samojen arvosanojen perusteella vaihtamaan pitkän matematiikan lyhyeen. Tästä pääteltiin, että myös kunnianhimoisiin ainevalintoihin on rohkaistava, vaikka helpommilla valinnoilla saisi parempia arvosanoja, ja lopputulos on hyvä: pitkää matematiikkaa opiskelee useampi tyttö ja vieläpä paremmilla arvosanoilla kuin ennen. Ero poikien ja tyttöjen välillä ei kuitenkaan ole kasvanut yli puolen numeron, jota Tikkurilan lukiossa on pidetty selvänä ja merkittävänä erona.

Suurin ero keskimääräisissä kurssiarvosanoissa tyttöjen ja poikien välillä on B-ruotsissa, jossa ero on yli numeron. Pojat eivät myöskään juuri osallistu tarjolla olevaan tukiopetukseen. Lähtöoletuksella, että erot johtuvat asenteista, kartoitimme asennoitumista B-ruotsiin toisen vuoden opiskelijoille suunnatulla kyselyllä. Kysely paljasti, että ylipäättään myönteisesti ruotsiin suhtautuu 65 % tytöistä mutta vain 38 % pojista. Poikien kielteisyyden pääasiallisia syitä ovat kielteinen suhtautuminen ruotsalaisiin (12 %), suomenruotsalaisen vähemmistön pienuus (21 %) ja oman osaamisen puuttellisuus (24%). Kaksi ensimmäistä syytä on kuitenkin ristiriidassa sen kanssa, että työuralla tarpeettomana ruotsia piti vain nelisen prosenttia sekä tytöistä että pojista. Koska pienikin suomenruotsalainen vähemmistö ja inhottu naapurimaa tarjoavat vastaajien mielestä kuitenkin työmahdollisuuksia, on kielteistä suhtautumista pidettävä rajoittavana ja yksilölle itselleen vahingollisena. Yläkoulussa vähäisiksi jääneet taidot ovat myös merkittävä este yksilön valinnanvapauden toteutumiselle ja asenteiden muuttumiselle. Näiden tulosten pohjalta rakennettua toimenpideohjelmaa esitellään luvussa 3.3.

Fysiikan arvosanat ohjaavat nekin hakemaan selityksiä poikavaltaisuuteen asenteista ja arvoista. Fysiikkaa opiskelevilla pojilla, joita on oppiaineen kaikista opiskelijoista 85 %, on nimittäin fysiikassa tyttöjä paljon useammin kehnot arvosanat (4, 5 tai 6). Kartoitimme FY5-kursseilla syitä jatkaa fysiikan opiskelua heikoista arvosanoista huolimatta. Näidenkin tulosten pohjalta rakennettua toimenpideohjelmaa esitellään luvussa 3.3.

2.5 Oppimateriaali

Vantaan lukioden johtosäännön mukaan ”käytettävistä oppikirjoista päättää lukion rehtori tai hänen määräämänsä”. Oppikirjaratkaisut ovat aineryhmillä, jotka itsenäisesti valitsevat käytettävät oppikirjat ja muun opetusmateriaalin. Käytettävät oppikirjat perustuvat valtakunnallisiin opetussuunnitelman perusteisiin. Oppikirjojen lisäksi opetuksessa käytetään runsaasti muuta materiaalia (valmiit sähköiset oppimateriaalit, www-sivut jne.). Tällöin jää opettajan ammattitaidon varaan huolehtia asianmukaisen oppimateriaalin valinnasta. Oppimateriaalin osalta ei ole raportoitu sukupuoleen liittyvistä ongelmista. (Lähde)kriittisyyden periaate kuuluu opetussuunnitelman perusteisiin, ja sitä sovelletaan myös oppikirjatekstejä luettaessa.

Vuonna 2011 päivitetystä tasa-arvosuunnitelmassa esitettiin oppimateriaalien tarkastelua sukupuolinäkökulmasta niissä oppiaineissa, joissa tyttöjen ja poikien keskimääräisten kurssiarvosanojen välillä on yli puolen numeron ero. Tällä perusteella on päätetty perehtyä B-ruotsin (ks. luku 2.4) oppimateriaaleihin ensi lukuvuoden aikana.

2.6 Oppilaskunta

TILUn oppilaskunnan hallituksen sukupuolirakenne vaihtelee vuosittain. Lukuvuonna 2013-14 oppilaskunnan hallituksen 20 jäsenestä on 9 tyttöä ja 11 poikaa. Pojilla on siis lievä yliedustus. Oppilaskunnan puheenjohtajana on tyttö. Opiskelijoiden viihtyvyyden kannalta erittäin tärkeä tutortoiminta on kiinnostanut enemmän tyttöjä. Lukuvuonna 2013 – 14 on 18 tutorista 12 tyttöä ja kuusi poikia. Lukuvuonna 2011 - 12 oli 16 tutorin joukossa neljä poikaa eli poikien osuus tutoreista on pienempi kuin poikaopiskelijoiden suhde kaikista opiskelijoista. Tutoriksi ja oppilaskunnan hallitukseen hakeudutaan, ei määrätä, joten markkinointi on avainasemassa. Oppilaskunnan hallituksen ohjaavat opettajat ovat molemmat naisia kun taas tutoreita ohjaa kaksi miesopettajaa ja yksi naisopettaja. Ohjaavien opettajien sukupuoli ei siis selvästikään vaikuta tutoreiksi ja oppilaskunnan hallitukseen hakeutuvien valintoihin ainakaan siten, että naisopettajien ympärille kerääntyisi tyttöjä ja miesopettajien poikia.

2.7. Opinto-ohjaus ja opiskelijahuolto

Opinto-ohjauksen merkitys on kasvanut kaikilla kouluasteilla, minkä vuoksi olemme sisällyttäneet sen myös tähän tasa-arvosuunnitelmaan uutena tarkastelukulmana. Tätä kannattaisi näkemyksemme mukaan vaatia oppilaitoksilta myös valtakunnallisesti. Opinto-ohjauksessa on muun muassa mahdollista vaikuttaa työmarkkinoiden haitalliseen segregatioon kannustamalla naisopiskelijoita valitsemaan jatko-opintoja miesvaltaisilta aloilta ja miesopiskelijoita naisvaltaisilta aloilta, kukin omien vahvuuksien mukaan.

Tikkurilan lukiossa on neljä päätoimista opinto-ohjaajaa, joiden vastaanotolla ja

opetuksessa selvittää opiskelutapoja ja -tottumuksia ja pohditaan jatko-opintosuunnitelmia ja niihin liittyviä ainevalintoja. Näiden ydinalueiden lisäksi opinto-ohjaaja on usein se, joka saa ensimmäisenä tietää terveysongelmista, koulu-uupumuksesta tai muista vastaavista opintomenestykseen ja kouluviihtyvyyteen vaikuttavista asioista.

Lukuvuonna 2012-13 opinto-ohjaajat selvittivät mahdollisia sukupuolieroja opinto-ohjaukseen hakeutumisen syissä. Opinto-ohjaajat kutsuvat kaikki ensimmäisen ja toisen vuoden opiskelijat luoksensa riippumatta siitä, onko kyseessä tyttö vai poika. Pakollisten käyntien lisäksi on kuitenkin runsaasti vapaaehtoisia ohjaustapaamisia. Pojista 63% ja tytöistä 85 % otti lukuvuoden aikana yhteyttä opinto-ohjaajaan keskustellakseen kurssivalinnoistaan. Vaikka sekä tytöt että pojat käyttävät aktiivisesti opopalveluja, tytöt hakevat selvästikin jonkin verran enemmän apua kuin pojat. Esimerkiksi pakollisen jatko-opintosuunnitelman lisäksi jatko-opinnoistaan halusi keskustella lisää 18 % tytöistä mutta vain 6 % pojista. Muista tuloksista ja niiden perusteella päätetyistä toimenpiteistä ks. luku 3.5.

2.8 Häirintä sukupuolen perusteella

Tikkurilan lukion opiskelijat vastaavat joka toinen vuosi kouluterveyskyselyyn, jossa kartoitetaan muiden kysymysten ohessa sukupuolista häirintää. Vuoden 2010 kyselyn tulokset herättävät huolta: pojista 35% (n = 289) ja tytöistä peräti 47% (n = 369) on kokenut seksuaalista häirintää. Yhteensä 42% kyselyyn vastanneista Tikkurilan lukion opiskelijoista on siis kokenut seksuaalista häirintää pääkaupunkiseudun luvun ollessa vielä korkeampi 44% (n = 10863). Seksuaalista väkivaltaa oli pojista kokenut 6% ja tytöistä 19% (yhteensä 13%). Pääkaupunkiseudulla 16% opiskelijoista on kokenut seksuaalista väkivaltaa.

Tikkurilan lukiossa on päätetty hakea lisävaloa koulun osuudesta näihin ikäviin lukuihin. Ks. luku 3.6.

2.9 Oppilaitoksen ohjeet, suunnitelmat ja ohjelmat

Tikkurilan lukion omat ohjeet, suunnitelmat ja ohjelmat, joilla voi olla vaikutusta sukupuolten väliseen tasa-arvoon, on tarkistettu tasa-arvosuunnitelman näkökulmasta. Hyvänä esimerkkinä tästä toimii opiskelijoiden liikunnan ryhmän valitseminen. Opiskelijoiden on mahdollista valita joko tyttö- , poika- tai sekaryhmä. Sekaryhmät ovat olleet ehdottomasti suosituimpia ryhmiä. Tikkurilan lukiossa ei ole muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta käytössä erillisiä tyttöjen ja poikien wc-tiloja vaan wc-tilat ovat molempien sukupuolten käytettävissä.

Tikkurilan lukiossa on otettu erityisen huomion kohteeksi sukupuolen moninaisuus. SETA:n edustaja luennoi 2. vuositasen opiskelijoille syksyllä 2013 toteutettavassa

hyvinvointipäivässä ja myös koulumme Studia Generalia –luentosarjassa luennoineet Pekka Haavisto ja Jani Toivonen ovat pitäneet esillä suvaitsevaisuuden tarpeellisuutta.

Tikkurilan lukion turvakansio pitää kaiken muun tärkeän lisäksi sisällään toimintaohjeet epäillyn perhe- tai lähisuhdeväkivallan tai seksuaalisen hyväksikäytön osalta. Henkilöstön hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyen turvakansiosta löytyy tietoa epäasiallisen kohtelun ehkäisyyn. Näitä suunnitelmia päivitetään vuosittain ja ne ovat kaikkien opettajien saatavilla.

Tikkurilan lukio on tasa-arvoinen oppilaitos ja tasa-arvoasiat huomioidaan kaikessa toiminnassa. Tikkurilan lukion IB-koordinaattori Maarit Berg toimii nimettynä vastuuhenkilönä ja kokoaa yhdessä rehtorin kanssa työryhmiä huolehtimaan erilaisista tasa-arvoprojekteista. Rehtori ja vastuuhenkilö huolehtivat myös, että koulun yleiset ohjeet, suunnitelmat ja ohjelmat eivät sisällä aineksia, jotka asettavat naiset ja miehet eriarvoiseen asemaan sukupuolen perusteella.

3 SUUNNITELLUT TOIMENPITEET

3.1. Opiskelijoiden sukupuolijakauma

Jo aloitettuja ohjelmia yläkoulujen kanssa on kuvattu luvussa 2.2.

3.2 Opiskelijoiden ainevalinnat

Tasa-arvonäkökulmasta ongelmallisiksi osoittautuneista aineista B2-ruotsi on pakollinen aine, joten valintojen määrästä ei ole kyse vaan suoritusten laadusta. Tätä käsitellään seuraavassa luvussa.

Sen sijaan B3-kieliä ei ylipäätään opiskele kovin moni poika. Vaikka markkinointiin on panostettu, poikien määrä ei ole kovin paljoa noussut. Toisen vuoden opiskelijoille suunnatussa kyselyssä selvisi, että moni opiskelisi mielellään B3-kieliä, jos voisi aloittaa ne vielä toisena vuonna. Tämän taustalla piilevät yläkoulusta tulevat asenteet, käsitykset ja toiveet: merkittävä osa pojista valitsee lukion ensimmäiseksi vuodeksi peruskoulutiedon pohjalta pitkän matematiikan ja fysiikan, joiden kurseja on niin paljon, ettei lukujärjestykseen (ainakaan toivotunlaiseen, mukavaan lukujärjestykseen) mahdu uusia kieliä. Kun sitten moni päätyy kuitenkin siihen tulokseen, että lyhyt matematiikka vastaakin paremmin omia tarpeita, on ensimmäinen vuosi yleensä jo hyvin pitkällä ja B3-kielen juna on mennyt.

Tähän pojille yleisempään ongelmaan Tikkurilan lukio vastaa ennen kaikkea kurssitarjotinkokeilulla: sijoittamalla yhdet alkavan kielen kurssit kevätlukukauden loppupuolelle pyritään tulemaan vastaan pitkästä matematiikasta luopuvia. Toiseksi opinto-ohjauksessa kiinnitetään huomiota siihen, että kielitaito itsessään on

olennaisempaa kuin se, ehtiikö kieltä opiskella ylioppilaskirjoitusten tarpeisiin.

3.3 Opiskelijoiden kurssi- ja muiden opintosuoritusten arviointi

Kaikissa Vantaan lukioissa on arviointia monipuolistettu lukuvuoden 2013-14 lukioden yhteisen tulokortin vaatimusten mukaisesti. Arvioinnista sovitaan ja se esitellään opiskelijoille kurssin ensimmäisellä oppitunnilla. Monipuolinen arviointi on omiaan vähentämään mahdollisia tyttöjen ja poikien arvioinnin eroja. Opintosuoritusten arvioinnissa pyritään ehdottomaan tasa-arvoon. Opettajat tunnistavat opintosuoritusten arvioinnin mahdolliset tasa-arvo-ongelmat ja heitä ohjataan pohtimaan syitä, jos kurssiarvioinneissa huomataan suuria eroja (eli 0,5 numeroa) tyttöjen ja poikien välillä.

Tikkurilan lukiossa on nyt käynnissä kaksi omaa niin ainevalintoihin kuin arviointiinkin liittyvää tasa-arvo-ohjelmaa. Ensinnäkin poikien B2-ruotsin heikkoon tasoon pyritään vaikuttamaan seuraavilla tavoilla:

- a) Tikkurilan lukion nivelyhteistyöhön paikallisten yläkoulujen kanssa on ilmoittautunut monta ruotsin opettajaa. Tarkoitus on löytää yhdessä keinoja asenneilmaston muuttamiseksi ja taitojen kartuttamiseksi.
- b) IB –ohjelmassa, jossa ruotsi ei ole pakollinen aine, kokeillaan Tikkurilan lukiossa lukuvuonna 2014-2015 eräänlaista B3-ruotsia. Kahdella intensiivisellä alkeisruotsin kurssilla pyritään saavuttamaan taso, jolla voi siirtyä menestyksekkäämmin B2-ryhmään, kun pahimmat aukot on kartoitettu ja opiskeltu. Mikäli kokeilu osoittautuu onnistuneeksi, sitä laajennetaan kansalliseen ohjelmaan.
- c) Ruotsin opettajat pohtivat keinoja ruotsinkielisiä koskevien väärinkäsitysten hälventämiseksi. Jo pelkästään käsitteet ruotsinsuomalainen – suomenruotsalainen - riikinruotsalainen onnistuvat harvoilta, eli tehtävää on. Samalla tarkastellaan B2-ruotsin oppimateriaalia.
- d) Ruotsin kielen imagoa pyritään muuttamaan mukavilla tapahtumilla ja rennolla asenteella. Tikkurilan lukio on alkanut juhlia svenska dagenia (6.11.) järjestämällä oman Mumindalen-teemapäivän, johon osallistuu koko koulu normaalin koulutyön ohessa.
- e) Lukion uutta tuntijakoa ennakoiden suunnitteilla on Pohjoismaiden ympärille syntyvä teemakokonaisuus, jossa Pohjoismaita tarkastellaan eri oppiaineiden näkökulmasta aina Köli-vuoristosta ja Kalmarin unionista öljynporaukseen ja Norjan työmarkkinoihin asti.

Fysiikassa heikoin arvosanoin sinnitteleviä poikia pyritään saamaan opinto-ohjaukseen – ei siksi, että he eivät saisi opiskella fysiikkaa, vaan sen varmistamiseksi, että heidän ainevalintansa todella palvelevat heidän intressejään. Tästä enemmän luvussa 3.5 opinto-ohjauksesta.

3.4 Oppilaskuntatoiminta

Oppilaskunta- ja tutortoiminnassa pyritään edistämään tasa-arvoa keskustellen tasa-arvoasioista ja huolehtimalla molempien sukupuolten riittävästä edustuksesta. Johtoryhmässä on keskusteltu sukupuolikiintiöiden mahdollisuudesta hallituksessa,

mutta tyttökiintiö tuskin olisi tyttöjen nykyosuutta suurempi. Oppilaskunnan hallituksen kokoonpano ratkaistaan normaalisti vaaleilla, joissa sekä tytöt että pojat vuodesta toiseen äänestävät mieluummin poikaehdokkaita. Vaikka yksi mahdollinen vaihtoehto on tukea tyttöjen vaalikampanjaa, se tuntuu kouludemokratiassa liian osoittelevalta. Valistus lienee tässäkin ainoa tie. Oppilaskunnan ohjaavat opettajat ovat jo pyrkineet varmistamaan, että tyttöehdokkaita on ainakin riittävästi tarjolla.

3.5 Opinto-ohjaus

Jatkossa avun tarjoamiseen täytyy kiinnittää enemmän huomiota. Syksyllä 2013 järjestettiin ensimmäisen vuoden opiskelijoille rehtorin järjestämä info, jossa kaiken muun lisäksi esiteltiin vielä kertaalleen koulun tarjoamat opiskelijahuoltopalvelut. Avun tarjoaminen on ennakoaivaa opiskelijahuoltotyötä ja etenkin poikia täytyy jatkossa rohkaista aiempaa enemmän.

Opinto-ohjaajien ja ryhmänohjaajien kanssa tarkennetaan vuosittain käytänteitä, miten opiskelijan tilannetta monitoroidaan: suorittamatta jääneet kurssit, liian monet hylätyt arvosanat ja tietoon tulleet koulu-uupumuksen oireet johtavat opinto-ohjaajan yhteydenottoon. Näiden lisäksi voi tarkkailla suoritustasoa tietyissä aineissa, kuten fysiikka ja pitkä matematiikka. Tämä edellyttää tietysti yhteistyötä aineenopettajan ja ryhmänohjaajan kanssa.

Fysiikan opiskelijoille suunnatussa kyselyssä selvisi, että moni niistä pojista, jotka jatkavat fysiikkaa heikoista ja jopa hylätyistä arvosanoista huolimatta, aikoo insinööriksi. Myös kaksi tyttöä opiskeli edelleen fysiikkaa, vaikka oli saanut hylättyjä arvosanoja. Molemmat perustelivat fysiikan opintojaan aikeillaan lukea lääkäriksi. Opinto-ohjaajat selvittävät opiskelijoiden kanssa, kuinka mahdollisia tai järkeviä nämä tulevaisuudensuunnitelmat ovat ilman kunnollista fysiikan osaamista.

3.6. Häirintä sukupuolen perusteella

Tikkurilan lukiossa haluttiin tarkentaa kouluterveyskyselyn tuloksia omalla, koko toiselle vuositasolle suunnatulla kyselyllä. Siinä kartoitettiin, kuinka moni oli joutunut koulussa seksuaalisesti häiritsevän tuijotuksen, nimittelyn tai muun loukkaavan puheen tai kosketteluun kohteeksi. Lisäksi kysyttiin, onko kokenut seksuaalisesti häiritsevää nettikiusaamista tai seksuaalista väkivaltaa, ja jos on, onko tekijä tuttu koulusta.

Tulokset ovat rauhoittavia verrattuna kouluterveyskyselyyn: vain kuutta prosenttia tytöistä ja kahta prosenttia pojista on edes tuijotettu kuluvan lukuvuoden aikana seksuaalisesti häiritsevällä tavalla koulussa, ja nimitelty on neljää prosenttia tytöistä ja yhtä prosenttia pojista. Ehdotuksia on tehty kolmelle prosentille tytöistä ja kosketteluun kohteeksi koulussa on päätenyt vain yksi nuori. Mitään kosketteluja pahempaa ei ole koulussa tai koulutoverien kanssa tapahtunut. Kyselyn tulokset vastaavat opettajakunnan ja oppilaskunnan käsityksiä koulun ilmapiiristä, joka on suvaitsevainen,

aikuinen, asiallinen ja mukava.

Silti muutamakin prosentti tarkoittaa montaa yksilöä. Tikkurilan lukio on päättänyt aloittaa nollatoleranssikampanjan liittyen kiroiluun (homottelu/huorittelu). Kampanjasta on informoitu opiskelijoita auditoriotilaisuudessa sekä opiskelijoiden huoltajia vanhempainilloissa. Seksuaaliseen häirintään liittyen opiskelijoille on tehty rehtorin toimesta selväksi, että jokaisella opiskelijalla on oikeus sanoa ei: seksuaalista häirintää ei pidä sietää koulussa eikä vapaa-ajalla.

4 SEURANTA- JA PÄIVITYSSUUNNITELMA

Ylioppilaskoevalinnat päivitetään 2014, kun valtakunnalliset tilastot ovat saatavilla. Pitkän matematiikan ja muiden viimeksi 2011 tilastoitujen aineiden tilanne tarkistetaan samalla.